

Zijn en verantwoordelijkheid:

de ethiek van *De Geheime Leer*

Bewerking van hoofdstuk 6 uit *Leven in Wijsheid* van Joy Mills

Het in beschouwing nemen van de wijsheidstraditie zoals deze in *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky weergegeven wordt, is niet alleen een eenvoudige intellectuele oefening. De centrale overweging van het boek is, dat een transformatie van het menselijk bewustzijn noodzakelijk is. Dit is niet zomaar een nieuwe manier van denken, hoewel dat ermee te maken heeft, maar een nieuwe manier van in de wereld zijn. Dat houdt in dat we niet maar wat over abstracties praten, maar over uiterst praktische aangelegenheden. We moeten ons indringend bezighouden met wat de aard is van onze handelingen. Het lijkt soms eenvoudiger om de wereld opnieuw in te richten, de dingen wat heen en weer te schuiven, dan om onszelf aan te pakken. We zouden ieder ander wel willen omvormen, maar we zien niet dat de hervorming in onszelf plaats moet vinden.

***Bhagavad Gita* roept op tot verantwoordelijkheid**

Ik denk heel vaak aan de situatie die zo goed beschreven staat in de *Bhagavad Gita*. Arjuna vertegenwoordigt ieder van ons – wij zijn de moderne Arjuna's – het universum als geheel is een soort Kurukshetra, een slagveld waarop al het bestaande plaatsvindt. En wij zijn, denk ik, verwickeld in dit gevecht. De *Bhagavad Gita* opent met een opmerkelijke uitspraak. Ik denk dat dit iets is dat we moeten beseffen. Arjuna bevindt zich eerst nog aan één kant van het terrein en dit is vaak ook waar wij ons bevinden. We kijken over het terrein en zien wat een leger lijkt te zijn dat tegen ons is opgesteld en we hebben op dat leger gevoelens van vijandigheid geprojecteerd. Arjuna realiseerde zich nu dat er zich in dat leger vrienden en familieleden bevonden – dat waren elementen in hemzelf. De legers die wij tegenwoordig tegenover ons zien, zijn inderdaad elementen van onze eigen aard. Arjuna had een koetsier, dat wil zeggen, hij zag in dat er een innerlijke autoriteit was tot wie hij zich kon wenden. Het wordt tijd dat we erkennen dat in elk van ons een soortgelijke innerlijke autoriteit aanwezig is en dat we, als we nauwlettend luisteren, zullen begrijpen wat de aard is van juist handelen.

Meteen al in het begin doet Arjuna daarom een dramatische stap. Hij zegt tegen de koetsier: “Breng me naar het centrum van het slagveld, en zet mijn koets daar neer.” Alleen als je naar het centrum gaat kun je het totale veld overzien. We moeten leren om naar dat centrum te gaan. In feite is dit het fundamentele beginsel dat in *De Geheime Leer* uiteengezet wordt, dat je naar het centrum moet gaan om het veld

van het bestaan echt te kunnen overzien. En dan is zijn belangrijkste vraag natuurlijk: “Wat moet ik doen? Hoe moet ik omgaan met de situatie waarin ik me bevind?” Is dat niet de vraag die we onszelf allemaal wel eens stellen? Natuurlijk brengt de koetsier, die de innerlijke gids of autoriteit is, hem

naar dat veld. We kunnen net zo ongeduldig worden als Arjuna werd. Ergens in het zesde hoofdstuk van de *Bhagavad Gita* zegt Arjuna dan ook – in mijn eigen Joy Mills vertaling – “Kijk eens hier, Krishna, hou op met al die filosofie. Ik wil alleen maar weten wat ik moet doen!” Dit is de situatie waarin velen van ons zich bevinden. Sommigen van jullie denken misschien ook: “Hou op met al dat metafysische gedoe! De wereld staat in brand en laten we erop uitgaan en iets doen om het vuur te doven!”

Krishna geeft het enige antwoord dat de wijzen ooit kunnen geven: “Je moet verantwoordelijkheid dragen voor je eigen handelingen.” In mijn eigen, heel ruwe vertaling van het Sanskriet, zegt Krishna tegen Arjuna: “Mijn beste jongen, je bent op jezelf aangewezen.” Omdat wij de situatie geschapen hebben waar we ons vandaag in bevinden moeten we ook de oplossing weten; en we worden verantwoordelijk voor onszelf. Al wat Krishna kon doen was de fundamentele grondbeginselen tonen die ten grondslag liggen aan alle handeling. Hoe we die beginselen toepassen is een zaak voor ieder van ons afzonderlijk. De *Bhagavad Gita* eindigt in het achttiende hoofdstuk met een opmerkelijke uitspraak van Krishna en het is er één die we allen moeten onthouden. In feite zegt hij tegen Arjuna: “Je zult wel moeten handelen omdat activiteit de aard is van je wezen zelf.” Dat wil zeggen, de aard van de mens is te handelen. Zelfs niet-handelen is een vorm van handelen! Je kunt niet zeggen: “Zet de wereld stop. Ik wil eruit!”. Jij bent de wereld en je moet handelen. Je moet beseffen dat in een fenomenaal universum, op dit Kurukshetra, dit slagveld, elke handeling omgeven is – en hij gebruikt hier een prachtige analogie – door rook. De taak waar we voor staan is dezelfde als die waar Arjuna voor stond; te weten te komen hoe we zo weinig mogelijk rook kunnen maken. Dat wil zeggen, zo te handelen dat we het grootste welzijn voor allen bereiken. Het is niet een kwestie van het afzien van handeling, wat in feite een onmogelijkheid is, noch van het blindelings zich in daden storten, maar te weten wat we doen, elk moment bewust te zijn van wat we aan het doen zijn.

Handelen vanuit bewustzijn gevestigd in waarheid

Wij moeten ons realiseren dat handeling niet alleen maar fysieke handeling is. Handeling is een activiteit op welk niveau van bestaan dan ook. Elke handeling komt voort uit een bepaalde toestand van het denkvermogen. Als die toestand verduisterd en gekleurd wordt door alles wat wordt waargenomen, dan wordt de handeling onvermijdelijk ook verduisterd en gekleurd. Als het denken wordt meegesleurd door verlangen en hartstocht, dan wordt de handeling inderdaad een handeling die gekleurd is door die verlangens en hartstochten. Weer is het een kwestie van de transformatie van het denken, zodanig dat het bewustzijn een helder veld is en het zich in de toestand bevindt van zijn eigen zuiverheid van aard. En alleen daarvoor zijn wij verantwoordelijk.

Waarheid is niet iets wat het denken zich kan toe eigenen, niet iets te midden van andere bezittingen, maar een denken dat gevestigd is in zijn eigen wezenlijke aard. Een bewustzijn dat stabiel is en gevestigd in zijn eigen innerlijke centrale wezen is een denken waarin de waarheid zichzelf onthult. Die waarheid, die aard zelf van waarachtigheid die onthuld wordt, is de erkenning van het feit dat er een juistheid is, een overall aanwezige schoonheid, dat er overall een natuurlijke orde van bestaan is. Als je in harmonie bent met die natuurlijke orde, dan handel je ten goede.

Dit waren de drie kenmerken van de stabiele mens in de filosofie van Plato: het Ware, het Schone, het Goede. Als je dus gevestigd bent in de waarachtigheid van het bestaan,

dan neem je de schoonheid of de ordening van het bestaan waar, terwijl je inziet dat het altijd gaat om wat je kunt noemen de juiste verhouding tussen de dingen – die nooit volledig het Uiteindelijke tot uitdrukking kunnen brengen omdat het fenomenale nooit ten volle het noumenale tot uitdrukking kan brengen. Er is altijd een soort bewolking, maar als je de juiste verhoudingen ziet, dan handel je ten goede.

Zinvol handelen op weg naar broederschap

We kunnen dus zeggen dat het eenvoudige verhaal dat in de *Bhagavad Gita* verteld wordt het hele verhaal is van ons werk. We zijn ons vast allemaal bewust van de ernstige crises die de mensheid in deze tijd onder ogen moet zien. Deze crises zijn al heel vaak opgesomd. Net als Arjuna vragen we ons misschien wel eens af of we niet gewoon pionnen zijn in een of ander gigantisch kosmisch spel. Maar het theosofische wereldbeeld geeft aan dat we ervoor kunnen kiezen zinvol te handelen, opdat er een broederschap der mensheid ontstaat. Hoopvolle tekenen hiervoor zijn overal om ons heen aanwezig.

Een ondergaande of opkomende zon

Laat me een verhaal vertellen dat al of niet waar gebeurd kan zijn. Het heeft betrekking op de vaststelling van de grondwet van mijn eigen land. We hebben zojuist in de Verenigde Staten het tweehonderd jarig bestaan gevierd van de stichting van onze natie. Er deden zich toen tal van problemen voor na de verklaring van onafhankelijkheid van dertien staten en er werd een wetgevende vergadering gehouden om te zien of er niet een manier was om eenheid tussen deze zeer uiteenlopende en verschillende staten tot stand te brengen. George Washington werd tot voorzitter van die vergadering benoemd en de bijeenkomsten werden gehouden tijdens een hete zomer in de stad Philadelphia. Het is interessant dat de naam van die stad “broederlijke liefde” betekent. Daarom is Philadelphia zo genoemd, zie je, het was een stad van broederlijke liefde. Tijdens die periode van de wetgevende vergadering waren er ruzies en meningsverschillen over een groot aantal zaken. Maar tenslotte kwam hieruit het document naar voren dat mijn land gedurende de afgelopen twee eeuwen tot richtsnoer heeft gediend. Onder de aanwezigen bevond zich één van de wijste mannen die ooit hebben geleefd, Benjamin Franklin. Hij was lid van de Illuminati-orde van zijn tijd, wat de theosofische organisatie uit die dagen was. Ongetwijfeld was hij, omdat hij ambassadeur geweest was in Frankrijk, in contact gekomen met bepaalde grote wezens, adepten.

Aan het slot, toen het document tenslotte getekend was door alle deelnemers wees Benjamin Franklin op het symbool dat uitgesneden was in de rug van de stoel waarop Washington gezeten had tijdens de hele vergadering. Het symbool was dat van een halve zon, met de stralen naar buiten. Franklin zei tot de verzamelde afgevaardigden van de vergadering: “Er zijn deze week momenten geweest dat ik naar dit symbool keek en ik dacht dat het een ondergaande zon

was. Maar vandaag weet ik dat het een rijzende zon is.” Als je de zaak goed bekijkt is er geen verschil in de manier waarop je een ondergaande of een rijzende zon schildert. Maar hoe je ernaar kijkt kan alle verschil van de wereld uitmaken. We kunnen naar de smeulende ruïnes kijken van een verouderde sociale en economische orde en we kunnen zeggen dat onze beschaving, zoals wij die gekend hebben een ondergaande zon is. Ofwel we kunnen inzien dat daaruit een wereldsamenleving

kan voortkomen en zien dat het een rijzende zon is. Ik denk dat het onze verantwoordelijkheid is om een dergelijke wereldsamenleving tot stand te helpen brengen en naar ons beste vermogen mee te werken aan het tot stand brengen van die nieuwe orde die broederschap is.

De Ronde Tafel legende

Er is een prachtige mythe van de Ronde Tafel. In één van de grote mythen van de *Graallegende* wordt verteld dat de ridders van de Ronde Tafel van Koning Arthur gezeten waren rond die tafel in de gebruikelijke volgorde, toen Galahad het kasteel binnenkwam – Galahad is de stem uit die wereld van zuiver zijn die diegenen die bereid waren het comfort van die tafel achter zich te laten op kan wekken de bossen van verwarring en verbijstering van de wereld om hen heen in te trekken om naar ware wijsheid te zoeken, naar die Graal waarvan de aard wijsheid en mededogen is en waarin zich dat geneesmiddel bevindt dat leidt tot

heelheid. Ieder van ons wordt vandaag op die manier opgeroepen het gevestigde comfort en de veiligheid van een oude levensstijl achter te laten – te zoeken midden in de wereld, niet door zich in het uitgestrekte gebergte van de Himalaya terug te trekken, maar door onder de mensen in de straten en lanen van onze moderne steden, te midden van al het wapengekletter en de ellende van het menselijk leed te zoeken naar dat wat alle menselijke wonden zal helen.

Er bestaat werkelijk, denk ik, een dergelijke roep waaraan we gehoor moeten geven, en weer wijst *De Geheime Leer* de richting waarin we moeten zoeken. Ook wij zullen, net als Parcival, op een dag het doel bereiken. En zoals één versie van de legende die van Wolfram von Eschenbach, aanduidt, dan zullen wij het koninkrijk van Johannes binnengaan, het koninkrijk van de adepten, die machtige broederschap van ‘rechtvaardige, volmaakte mensen’ waarvan het bestaan zelf de garantie is voor het slagen van de mensheid.

Onze verantwoordelijkheid nu

Dit is onze verantwoordelijkheid; we kunnen er niet omheen. We kunnen het op ons nemen met een gevoel van geluk en lichtvoetigheid. De ridders van de Ronde Tafel zijn in ons aanwezig – net als Galahad kunnen we talloze flaters begaan, net als Lancelot kunnen we herhaaldelijk ten val komen, en verdwalen van het pad dat tot de Graal voert, net als Boros kunnen we stug volhouden, net als Galahad kunnen we uiteindelijk slagen. Toen Galahad de zoektocht bekend maakte aan de aanwezige ridders stond elk van hen op en ging zijn eigen weg het bos in, naar die plek waar het bos het dichtst was. Wat een prachtige formulering van de grote waarheid dat er vele wegen zijn, dat ieder van ons zijn eigen pad van dienst moet vinden, zijn eigen pad van de tocht waarop hij het meest nodig is. Maar Koning Arthur, symbool voor het hoogste Atman, waarschuwde de ridders bij hun vertrek: “Velen zullen ten val komen tijdens deze tocht, en het einddoel wordt misschien niet zo snel bereikt.”

Tegenwoordig zoeken velen op dit pad naar een kortere weg of raken verstrikt in het bos van de psychische verschijnselen en raken vast in de struiken en doornen van dat gebied. Zeker, er zijn er die ten val zullen komen – maar we moeten dat falen ook accepteren, want we hoeven onszelf alleen maar bijeen te rapen en ons te ontwarren uit de struiken van de psychische glamour die ons in haar ban houdt, en voortgaan op onze tocht.

De taak ligt dus voor ons; het is een mooie taak. Heel in het begin van *De Geheime Leer* schreef Blavatsky iets dat waarschijnlijk even typerend is voor de huidige situatie als het was voor haar tijd. Ze schreef:

De wereld van vandaag snelt in dolle vaart naar het onbekende – dat al te gemakkelijk wordt verward met het onkenbare – en ontwikkelt zich snel verder op het tegengestelde, van het geestelijke, nl. het stoffelijke gebied. De wereld is nu een reusachtig strijdperk geworden – een waar dal van onenigheid en twist – een necropolis, waarin de hoogste en meest heilige aspiraties van onze geest-ziel begraven liggen.

De necropolis is natuurlijk een dodenstad. We kunnen zeggen dat we vandaag de dag rondlopen in dergelijke steden. De levende doden of de slaapwandelaars bevinden zich overal om ons heen. Wij zijn de erfgenamen van die grote wijsheidstraditie, niet om het voor ons zelf te houden, niet om verstrikt te raken in meningsverschillen over details, maar eerder om die ‘hoogste en meest heilige aspiraties’ van de menselijke ziel te helpen wekken, of liever gezegd, opnieuw te wekken.

Dat is een taak die veel moeilijker is en veel dringender nodig dan de eenvoudige taak van het opnieuw inrichten van de wereld. Het is een opoffering van alles wat we denken te zijn, echt het persoonlijke zelf op het altaar leggen van wijsheid en mededogen. Dit is wat ons te doen staat. Dat te zien, wat één van de adept-leraren aan Sinnett schreef, “omdat er voor de mens alleen nog hoop is in de mens, zal ik er niet een laten roepen die ik kan redden.” En vervolgens schreef hij: “het is onze verantwoordelijkheid, het is de plicht van ieder van ons die in staat is tot een onzelfzuchtige impuls, iets voor zijn welzijn te doen.” Maar wat is het dat ons te doen staat? Het is niet een kwestie van het verwijderen van de gevolgen van verkeerde handelingen, maar van het zoeken naar oorzaken; en de oorzaken liggen in het menselijk bewustzijn. Blavatsky schreef in *De Geheime Leer*:

Tot dan is eenheid en harmonie het enige middel tegen het kwaad van het leven - een broederschap van de daad, en niet alleen altruïsme in naam. Het onderdrukken van één slechte oorzaak zal niet één, maar een groot aantal slechte gevolgen wegnemen. En als een broederschap of zelfs een aantal broedersschappen, niet in staat zou zijn te voorkomen dat volkeren elkaar nu en dan naar de keel vliegen, dan zal toch de eenheid van denken en handelen en filosofisch onderzoek naar de mysteriën van het zijn altijd enkelen ervan weerhouden nog meer oorzaken te scheppen in een wereld die al zo vol is van ellende en kwaad.

Het bestuderen van de *De Geheime Leer* – niet alleen de boekdelen van die naam, maar meer nog de eeuwenoude traditie die de leer is – niet alleen maar door boeken te lezen maar door te onderzoeken en te doorvorsen, te studeren in de ware zin van het woord, is onszelf wijden aan dat “filosofisch onderzoek naar het mysterie van het zijn” en daardoor het beseffen van onze zware verantwoordelijkheid bij het verhelpen van de oorzaken van ellende. Het is, zoals één van de grote denkers van mijn eigen land, Henry Thoreau, het zei:

*..... de indruk van onze onsterfelijkheid te plaatsen op ieder vlietend voorval
van het dagelijks leven*

Dat is een daad die de wereld zal veranderen. Dat zal onze ondergaande zon maken tot een rijzende ZON

Leven in wijsheid, Joy Mills, 1921 – 1950 (Ned. Vertaling van 1951, Uitgeverij der TVN, Amsterdam)

0-0-0